

.....
3M.163
.....

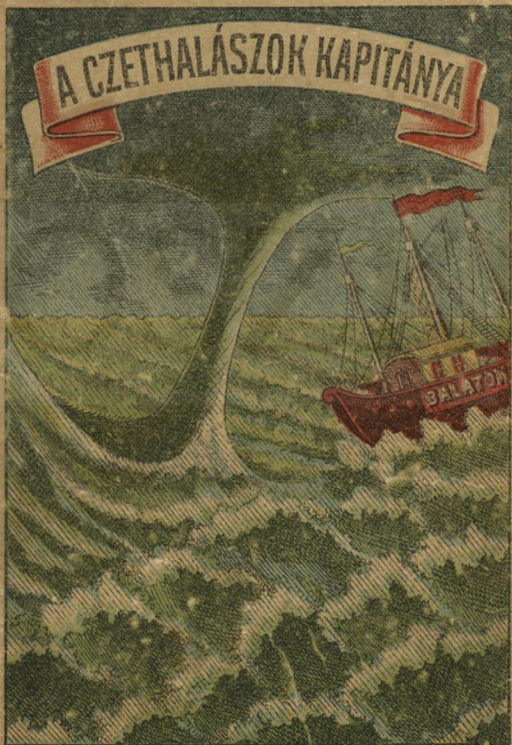
OSZK

Lysin
Popm. 11-10-1 Ára 30 fill.

.....
ILÁGRÉSZEKBŐL.

.....
Lupi bácsi

oldrajzi ismereteket terjesztő elbeszélései
a magyar nyelv számára.

Az égbenyülő víztölcsér szédítő gyorsasággal rohant
a hajó felé.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

Idegen világrészekből.

Földrajzi ismereteket terjesztő elbeszélések
a magyar ifjúság számára.

3. szám.

L. Kovács.

B. 1920. június 1.

Ilce

A czethalászok kapitánya.

Irta

Lupi bácsi.

— *Második tizezer.* —

Brassó,

Kiadja: a „Brassói Lapok” nyomdája.

OSZK

311163

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
B Növedéknapló
1958 év 2934 SZ.

ELSŐ FEJEZET.

Az Árverés.

A tavaszi nap meleg sugaraiban mint valami nagy gyémántszem, úgy fénylett, csillogott Fiúme városa, a melyet mi magyarok kedves hazánk gyöngyének szoktunk nevezni. Az Adriai tenger csendes hullámai szelíden nyaldosták a szilárd rakpartokat s zajtalanul törtek meg a kikötői védő mólókon, a melyek mentén egész erdőt alkottak a jövő-menő hajók árbóczai Közbe-közbe nagyot bődült egy-egy óceáni gőzös kürtje s a széles torkú kéményekből füstgomolyagok szálltak föl a párás levegőbe. A partokat ezernyi ember lepte el, a kik zsibongó lármával hordták ki a hajók becses terhét, másokat pedig hazai terményekkel töltöttek meg. Fejük fölött, mint valami óriási nyakú gólya, ide oda hajlongott a gőzdarú s a néha ötven métermázsányi tehercsomagokat magasan a levegőbe emelte, hogy aztán lassú tem-

póban a hajó födélzetére, vagy onnan a rakpartra tegye le. A tömegben kenyeret, gyümölcsöt, halat s frissítő italokat áruló ríkkancsok sürgölődtek, tréfás kiszólásokkal s éktelen rikoltásokkal kínálgatva eladni valójukat. Az egyik magyarul, a másik olaszul, a harmadik horvátul, németül, vagy kitudja, hogy miféle nyelven beszélt, úgy hogy a Bábeli-torony megzavart építői között is könnyebben kiigazodhatnék az ember, mint itt.

A rakpartok ezen mindennapi képétől nagyban különbözött az a jelenet, a melynek a Zichy-móló délkeleti sarka volt a színtere.

Egy laczi-konyhás asztal tetején a tengerészeti hatóság egyenruháját viselő hosszú, sovány úr állott s míg mellette pörgött a dob, ő hadvezéri tekintettel szemlélte a körötte szorongó tarka tömeget.

— Ha már épen itt vagyunk, édes komám, — mondá Csonka Gergő halászmester Keszeg András komájához — hát meg kellene tapasztalni, hogy min báméskodik ez a sok nép.

— Nem bánom, — felelé Keszeg

András s a magyar államvasútak rak-
tárai mögül kijövő két ember egyene-
nesen a gyülekezet felé tartott.

— Mi akar itt lenni, atyafi? —
kérdé Csonka Gergő egy kopottas ru-
hájú matróztól, a ki a tömegtől kissé
távolabb állott.

— Maguknak való vásár, — fe-
lelé barátságosan a kérdezett.

— Hogyan?

— Godvin skót czethalász hirte-
len elhalálozván, a felesége arra kérte
a hatóságot, hogy egyik, véletlenül
idevetődött czetfogóhajójukat bármily
áron árvereztesse el s a pénzt azonnal
küldjék el neki, mert sürgősen szük-
sége van rá. Azt hiszem, pompás üz-
letet csinálhatnának, ha van egy kis
pénzük. Itt az árverezők között nem
látok egy gazdag kereskedőt, vagy ha-
lászt sem. Akármibe mernék fogadni,
hogy potom áron kel el a hajó.

S a matróz olyan hévvel beszélt
a két halásznak, hogy azok végre is
komolyan érdeklődni kezdtek a dolog
iránt s a mólóhoz lánczolt hajót beha-
tóan szemügyre vették.

— Mennyit érhet? — kérdé fej-
csóválva Keszeg András.

— Testvérek között is megér hetvenezer pengőt, mert mindennel kitűnően fel van szerelve, — felelé a matróz.

A hetvenezer pengő hallatára olyan hosszú képet vágott a két koma, hogy egy vízilónak is nagy lett volna.

— Százezer korona! — kiáltotta harsányan az asztaltetején álló úr.

A zajongás hirtelen elült s a bá-mészködók fülelve lesték, hogy akad-e közöttük vevő.

— Ennek a sok rongyos népnek együttvéve sincs ennyi pénze, — susogta Csonkáéknak a matróz. — Majd adják azt még alább is.

— Nyolczvanezer! — hangzott ismét.

Mély csend.

— Hatvanezer!

Senki se mukkan.

— Negyvenezer!

A tömeg mozdulatlanul állott, mintha szégyenlené, hogy közöttük senkinek sincs negyvenezer koronája.

A matróz most meglökte a két komát s buzdítá őket, hogy ígérjenek valamit.

— Tizezer korona a magam s a komám nevében! — szólt bátortalanul Csonka Gergő.

A báméskodók, mintha nehéz kő esett volna le a szívükről, megkönynyebbülve lélekzettek fel s gyorsan útat csináltak a nagybajuszú halászmestereknek, hogy az asztal közelébe juthassanak.

— Tizezer először! — kiáltá a sovány úr.

— Tizenegyezer! — sipította egy vékony dongájú olasz éppen Keszeg András háta mögött.

— Tizenegyezer először!

Mindenki az árverezők felé fordult s kíváncsian lesték, hogy melyik bírja majd feljebb verni.

— Tizenegyezer másodszor! — szólt nagy hangon a sovány úr.

A két koma bizonytalanul nézgette egymást s nem tudták elhatározni, hogy mitévők legyenek.

— Senki többet? — kérdé megütődve a kikiáltó.

— Komám, — sugta füligvörösödve Keszeg András Csonka Gergőnek — ha már belekeveredtünk, hát

ne hagyjuk, hogy szégyenbe hozzon bennünket ez a kisfejú talián. Igérj még rá ezer koronát s aztán vigye az ördög. A becsületnek eleget tettünk.

— Harmadszor is ti . . .

— Tizenkétezer! — vágott közbe Csonka Gergő.

— Tizenkétezer először! — vette fel a szót a sovány úr.

Az olasz a nyaka közé húzta a fejét s ravaszul hunyorgatta a szemeit.

— Tizenkétezer másodszor! . . .
Senki többet?!

A vékonyka olasz épen kinyitotta a száját, hogy többet igérjen, de ebben a pillanatban a matróz nagyot köhögött a zsebkendőjébe, a melyből valóságos tubák-felhő szállott az olasz szájába s úgy elfogta szegényt a prüszögés, hogy hamarjában egy árva szót se tudott szólani.

— Senki többet? — ismétlé a sovány úr. — Akkor harmadszor is tizenkétezer korona!

A dobos gyorsan ráverte a szentesítést, a tömeg pedig dörgő éljenzéssel ünnepelte a két halászmestert.

— Én negyvenezer koronát is

Az égbenyúló vitzölcsér szédítő gyorsasággal
rohant a hajó felé.

adok! — kiáltotta most dühösen a még mindig prüszögő olasz az asztalról leszálló sovány úr felé.

— Már késő, — válaszolá félvállról a sovány úr s melegen kezét szorítva Csonka Gergővel és Keszeg Andrással, mindhárman a tengerészeti hivatal felé indultak, hogy ott a dolgot teljesen rendbe hozzák.

Az olasz erre a matrózt támadta meg, a ki ártatlan képpel tűrte a feléje zúduló szitkokat. A csőcselék természetesen a kopott matróznak fogta pártját s lepiszszegték a dühöngő olaszt, a ki végre is megunt a kellemetlen mulatságot s gyorsan eltávozott. A győztes tömeg pedig fütyölve, kaczagva s gúnyosan prüszögve kiabálta utána:

— Hol a negyvenezer korona?

MÁSODIK FEJEZET.

A kopott matróz.

Csonka Gergő, Keszeg András és a kopott matróz a jó vásár

után betértek az egyik vendéglőbe és annak rendje-módja szerint megitták az áldomást. Aztán pedig virágos kedvvel haza felé ballagtak.

Csonka Gergő és Keszeg András a Balaton mellől, Almádiból szakadtak a kikötővárosba. Még a hetedik öregapjuk is halász volt. Az keserítette el olyan nagyon őket, hogy a Balatonon nem lehetett többé szabadon halászni, mert a kormány bérbe adta a halászati jogot. Elmentek hát a nagy tenger vizébe halászni, ott még van egy kis szabadság. Komák voltak, mutyiban halásztak. Rövid idő alatt úgy felvitte az Isten a dolgukat, hogy a kikötő utcában szép emeletes házat vettek s még ezenkívül is bőven volt mit aprítani a tejbe.

Mikor a ház elé értek, holmi aggodalom szállotta meg Csonka Gergőt s bátorságot erőszakolva mondá a komájának:

— De mindezekhez mit szólnak majd az asszonyok?

— Az ám! — álmélkodott Keszeg András, pedig az ő oldalát is erősen fúrta már ez a dolog. Meg se kérdeztük őket.

— Ha nem tetszik nekik a vásár, akkor aztán lesz haddel-hadd, — válaszolá szorongva Csonka Gergő.

— Csak bizzák rám a dolgot, — vágott közbe a matróz — majd kibékitem én őket.

Az asszonyok valóban nagy haragra lobbantak a vásár miatt s követték, hogy azonnal adják el a hajót. A matróz nyájas beszéde azonban csakhamar megpuhította őket s nagy érdeklődéssel hallgatták a világlátott legényt.

— Azt mondom én, — folytatá hévvel a matróz — hogy ha milliomosok akarnak lenni, ne adják el ezt a finom hajót. Ma reggel személyesen jártam rajta. Bőven fel van az szerelve mind azzal, a mire a czethaláztatnál szükség van.

— Hát hiszen megpróbálhatnánk, — szólt neki bátorodva Keszeg András — de nem igen értjük mi ennek a nagy halnak a fogási módját.

— Milyen nagy az a czethal? — kérde kíváncsian Csonkáné.

— A közepese húsz méter hosszú, — válaszolá a matróz — s vagy hétszáz métermázsa súlyú. Most aztán

elgondolhatják, hogy mennyi haszon van egy ily halászatból.

Az asszonyok összecsapták a kezeiket, a két koma pedig összesugott s látszott rajtuk, hogy nagy elhatározásra készülnek. A matróz pedig folytatá:

— Átlag minden elejtett czet után húszezer korona nyereséget számíthatunk. Ez a hajó olyan nagy, hogy öt czethalnak a szalonnáját és az úgynevezett drága „halcsontját“ kényelmesen befogadja.

— Hát aztán hogyan lehetne nyélbe ütni ezt a dolgot? — kérde Csonka Gergő.

— Nagyon könnyen, — felelé a matróz. — A hajó mostani legénységét, mivel ezek már jól értik a dolgot, maguk is felfogadják s még vagy hat matrózt itt Fiúméban szerződtetének. Nyolcz hónapra ellátjuk magunkat feleséggel s indulunk a Jegestengerbe.

— Szent Isten! — kiáltott fel a két asszony. — Hiszen csonttá fagynak valamennyien?

A matróz hamarosan megnyugtatta őket s olyan rózsás színben tüntet-

te fel a vállalatot, hogy végre is mindnyájan egyetértettek vele.

— Egy nagy bökkenő még mindig van, -- mondá komolyan Keszeg András.

— Mi! — kérdék megütődve a többiek.

— Hát az, hogy ki fogja a hajót vezetni a végtelen tengeren: Nincs hajóskapitányunk. A legdrágább s a legfontosabb pontot kihagytuk a számításból.

Ez a rettenetes felfedezés egy pillanat alatt tönkre tette a két halászcsalád vérmes reményeit és csüggetően horgasztották le fejeiket.

— Ha tetszem, -- szól most hal-
kan a matróz, én elfogadom a kapitányi állást.

Csonka Gergelyék kétkedő s bizalmatlan szemeket vetettek a kopottmatrózra s nem válaszoltak neki semmit.

— Nem kérek semmi fizetést, — folytatá a matróz tovább. — Ha szerencsésen haza érkezünk, akkor annyit adjanak a nyereségből, a mennyit akarnak.

Hosszú és kínos csend követte a matróz szavait. Az egyszerű halász em-

berek nem mérték a szegényes külsejű alaknak röviden a szemébe mondaní, hogy szemtelenül nagyravágyó és hogy a kapitányi álláshoz több ész s tudomány kell, mint a mennyi egy közönséges matróz fejében van. Végre Csonka Gergő hosszú köhécselés és üres nyelések után megemberelte magát, görnyedezve felállott s miután a zsebkendőjét vagy négyszer kivette, visszadugta, bätortalanul megszólalt.

— Mi erős tisztelettel vagyunk kelmed irányában, mert láttuk, s tapasztaltuk, hogy javunkat akarta. Meg is fizetjük tisztességesen a fáradságát, nem kívánjuk mi azt ingyen ; de azt már még sem tehetjük meg, hogy a hajónk sorsát s a magunk életét kelmedre bizzuk, mert. . . mert azt nem tehetjük, — bökte ki nehezen Csonka Gergő.

— Nem, nem ! — erősítette a koma.

— Hogy is lehet ilyent gondolni ?! — tették hozzá az asszonyok nekibátorodva.

— Hát tudják-e, hogy én ki vagyok ? — kérdé keserüen a matróz.

Már honnan tudnánk ? — veté oda könnyedén Csonka Gergő, miköz-

ben erősen szipákolta pipáját, a mely pedig már régen elaludt.

— Én gróf Pusztaházi Tivadar vagyok, — szólt keresetlen hangon a matróz s a belső zsebéből egy csomó irást tett a két megrökönyödött koma elé. Az asszonyok félelemteljes tisztelettel pislogattak a furcsa gróf felé s úgy találták, hogy a füle is, az orra is valóban finom szabású.

— Elmondok egyet-mást az életemből, — vette föl a szót hosszabb szünet után a matróz — hogy egészen tisztában legyenek a személyemmel.

Mindenki figyelmesen hallgatott.

— Haszontalan, makacs, rossz gyermek voltam. Alig töltöttem be a tizenhetedik esztendőt s már annyi szégyent hoztam a családomra, hogy szigorú apám elkergetett a háztól. Később a trieszti hajószakadémiába kerültem, aztán pedig a „Stiria“ hadihajón hadnagyoskodtam. De azért mindig a régi voltam, úgy hogy a családom kénytelen volt kitagadni. A vége az lett, hogy mindenünnen elcsaptak s már egy félesztendő ótamint közönséges matróz, hordár tengetem az életemet.

A két halász-családot mélyen meghatotta a szomorú történet s mikor látták, hogy a kopott embernek könnyek jelennek meg a szemeiben, maguk is úgy érezték, hogy megnedvesednek szempilláik.

— Azóta már százszor, ezerszer megbántam könnyelműségemet, — folytatta tovább a gróf és megfogadtam, hogy komoly, munkás emberré leszek, ha még egyszer fölsegít az isten.

— Kapitány úr, — szólt Csonka Gergő kezét a gróf felé nyujtva — áll az alku!

— Azt mondom én is, — tette hozzá érczes hangon Keszeg András.

— Bizzanak bennem, — felelé katonásan az új kapitány — meglátják, hogy én szerencsét hozok mindnyájukra. — S keményen megrázta a két derék halásznak a kezét.

— Az egyezés pedig akképpen szóljon, — mondá jókedvűen Csonka uram — hogy a nyereséget testvériesen felosztjuk hármunk között.

A beszédet kopogtatás szakította félbe. Az egyik asszony nyomban ajtót nyitott s az idegen, a ki senki más nem

volt, mint a prüsszögő olasz, illedelmesen belépett s a halászmesterekhez fordulva bizalmasan mondá:

— Adok maguknak a hajóért negyvenezer koronát.

— Nem kell, nem eladó, — telelé Csonka Gergő.

— De hatvenezerért eladó?

— Annyiért se! — vágott közbe Keszeg András.

— Az utolsó szavam nyolcvanezer! — kiáltá dühösen az olasz s úgy földhöz vágta széleskarimájú kalapját, hogy az ablakok is megrezzentek a hatalmas pukkanástól.

— Nem adjuk, semennyiért se! — síkították az asszonyok s még mielőtt szóhoz juthatott volna a dühös vevő, gyorsan kitudszkolták az ajtón.

— Most aztán lássunk gyorsan a munkához, — szólt komolyan a kapitány — mert minden percz drága. Mikor a Jegestengerben szakadozni kezd a jégmező, akkorra nekünk már ott kell lennünk.

A halászmesterek mindenben szótfogadtak a kapitánynak, a ki lépten nyomon bebizonyította, hogy alaposan érti

a dolgát. A czethalfogó hajót hamarosan kitatarozták, nyolcz hónapra élelemmel ellátták, a legénységet kiegészítették s a hajó oldalára ékes betűkkel oda pingálták : Balaton.

Egy hét mulva már indulásra készen állott a hajó. A vitorlákat domborúra puffasztotta a kedvező szél s a főárbóczon kevélyen lengedezett a nemzetiszínű lobogó.

A matrózok szilárdan állottak a kifeszített kötelek mellett s lesték a kapitány szavát, a ki a parancsnoki híd karfájára támaszkodva meglegedetten szemlélé a rakpartok nyüzsgő népét. Végre a két koma is bevégezte a bucsúzkodást s a Zichy-mólón hagyva feleségeiket gyorsan felkapaszkodtak a „Balaton“ kötélletráján.

— Indulás ! — kiáltotta harsányan a kapitány, amire a vasmacskák csörömpölve emelkedtek ki a vizből s a „Balaton“ könnyed libegéssel úszott ki a kikötőből. Még egy pár percz s a szabad tengeren voltak. A két koma szorgalmasan emelgette a kalapját még akkor is, a mikor már rég letűnt a láthatárról a kikötőváros.

HARMADIK FEJEZET.

A kik az északi Jegestengerbe igyeksenek s a délbe jutnak.

A „Balaton“ gyorsan hasította az Adriai tenger hullámos hátát. Hatodnapra már a Jóni tengerben úsztak. Csonka Gerő és Keszeg András állandóan a kapitány társaságában voltak, a ki szívesen elmagyarázgatott nekik mindent, a mit tudni óhajtottak.

— Hol vetünk horgonyt először?
— kérdé kíváncsian Csonka Gerő.

— Malta sziget Lavaletta kikötőjében, — felelé a kapitány. — Ott ki-egészítjük a vízkészletünket s egyenesen a Gibraltári szorosnak tartunk.

— Mikor érünk a Gibraltári szoroshoz?

— Ha kedvező szelünk lesz, úgy két hét múlva.

A kapitány jól számított. A mondott időben a Gibraltári szorosban voltak s onnan minden baj nélkül kijutottak a sík tengerre, az Atlanti oceánra, a mely három világrésznek: Európának, Afrikának s Amerikának a partjait köti össze.

Amióta Fiúmét elhagyták, semmi különösebb dolog nem adta elő magát. A „Balaton“ pompás hajónak bizonyult a szedett vetett legénység is engedelmesnek látszott. A két koma annyirakönnyűnek találta az eleintén veszélyesnek ígérkező vállalatot, hogy szinte restelleni kezdték már a dolgot.

— Na, édes komám, — mondá a füle tövét vakarva Keszeg András — ha ez így tart mindvégig, akkor aztán nem tudom, hogy miről mesélünk az otthoniaknak.

— Én se, — válaszolá Csonka Gergő. — Már előre töröm a fejemet, hogy valami rettenetes veszedelmet kieszeljek. Mert különben kinevetnek bennünket az ismerősök.

— Soh'se búsúljanak, — lépett közéjük a kapitány — majd gondoskodik az Isten arról, hogy legyen mit elbeszélni otthon. Már ez a mai éjszaka se ígérkezik olyan közönségesnek, mint az eddigiek.

— Hogy hogy? — kérdé egyszerre elpalástolhatatlan örömmel a két koma.

— A légsúlymérő rohamosan esik

s a levegő olyan nyomott és csendes, hogy a vitorlák bágyadtan ereszkednek alá. A viz tükre ijesztően nyugodt s az elaprózódott hullámok csak alig észrevehetően borzonganak össze.

— Egy kis vihar készül, — felelé közömbösen Csonka Gergő.

— Külömbeket is átéltünk mi már a Balatonon, — tette hozzá Keszeg András.

A kapitány önkénytelenül elmosolyodott az egyszerű, de becsületes emberek eszejárásán s másra terelte a beszédet.

— Hát kitanulmányozták-e már azt a térképet, a melyet adtam?

— Ki bizony, — válaszolá önértzetesen Csonka Gergő. Akár kívülről is elmondom az útunkat.

— Szivesen meghallgatom.

— Mi most, — kezdé Csonka Gergő — Portugália délnyugati sarkánál vagyunk. Innen egyenes irányban Grönland legdélíbb kikötőjébe, Frederiksdalba megyünk. Jobb kéz felé hagyjuk Angliát, balfelé pedig New-Fundlandot.

— Helyes, — felelé nagy elismeréssel a kapitány. — Friederiksdalban azután majd elválik, hogy Grön-

land keleti, vagy nyugati partja mentén hajózzunk-e fölfelé. Az ottaniak már tudni fogják, hogy az idén hol mutatkoznak sűrűbben a czetek.

A kedélyes beszélgetést azonban hirtelen abba kellett hagyni, mert a nyugati láthatár aljából sötét felhők tornyosultak az égre. A nehéz levegőt ködös pára töltötte meg, a nap korongja elveszítette ragyogó fényét s mint valami nagy veres folt, bizonytalan világosságot árasztott a remegő vitzükör fölé.

A kapitány egy pillanat alatt a parancsnoki hídon termett s harsányan kiáltá :

— Be a vitorlával !

A parancs nyomában nagy sürgésforgás támadt a hajón. A matrózok bámulatos fürgeséggel kúsztak fel a vastag köteleken s biztos léptekkel haladtak végig a keskeny párkányokon. Az óriási vászonlepedők mély suhogással lebbentek ide-oda s nagyokat pattogva göngyölődtek a szálás árboczok oldalaihoz.

— Minden ingó dolgot a fődélzet alá kell vinni, vagy az árboczok tövé-

hez kötözni! -- hangzott ismét a parancs.

Csonka Gergő és Keszeg András szintén részt vettek a munkában, hiszen életük java részét kemény dologban töltötték el, azért a világ minden kincséért sem tudták volna megállani, hogy összetett kezekkel nézzék a többieket.

Ekközben a láthatár szélét köröskörül elfedték a feketén gomolygó viharfelhők s kupalakban emelkedtek az égbolt közepe felé. Egyszerre mély homály ülte meg az óceánt, a melyet csak gyéren világított meg az égboltnak egy kis szabadon maradt nyílása, a melyen keresztül a nap ködös képe integetett búcsút a „Balaton“ hajós népének. Olyan rettenetesen mély nyugalom uralkodott, hogy a hajó meg sem moccan, szilárdul állott egy helyben, mintha száz horgony kötötte volna a tenger fenekéhez. A rohanó felhőket czik-czakkos tűzvonalak hasogatták át s az összeszorult légköri villanyosság zsibbasztó erejét nemcsak érezni, de látni is lehetett, mert a főárbocz hegyén vörösés-fehér lángkéve jelent meg.

— Szent Ilona tüze! — rebeg-

ték megfélemedve a matrózok s babonás nyugtalansággal tekintettek fel a szép természeti tüneményre.

— Helyre, — kiáltotta harsányan a kapitány — itt a vihar!

A mély nyugalom egyszerre eltűnt, az oczeán csendes vize rettentés háborgásba ment át, a szél üvöltésétől, a szörnyű égdörgéstől egymás szavát sem hallották, a toronymagasságú hullámok pedig könnyű dióhéjként hányták-vetették a hajót. A „Balaton“ árboczai nagyokat recscsentek s minden pillanatban attól lehetett tartani, hogy tövükből kitornek.

A kapitány a hajó elő részén kapaszkodó halászmesterekhez sietett s tele torokkal kiáltá Csonka uram fülébe:

— Meg vannak-e már elégedve?

A feleletet két tarajos hullámhegy adta meg, a melyek iszonyú robajjal csapódtak össze a hajó fölött a víz alá temették a gyenge járművet. Ugy látzott, hogy mindennek vége.

A „Balaton“ azonban kibirta a kemény próbát s nagysokára ismét kibontakozott a rettenetes vizárból. A földelzet hátsó részét tisztára letarolták

A matróz nagyot köhögött a zsebkendőjébe.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1918

Magyar Királyság
Országos Széchényi Könyvtár
1918. évi évkönyv
Budapest, 1918.

a hullámhegyek. Az egyik nagy árbocz, a magas korlátok, a segédvitorlák s három matróz nyomtalanul eltűntek. Viszszahozhatatlanul elnyelte őket a dühöngő elem.

A legénységet a szerencsétlenség annyira kétségbe ejtette, hogy egy részük nem engedelmeskedett többé a kapitány parancsainak. A lázongók a hajó régi matrózai közül kerültek ki. Élükön a skót Ben Stack, a vitorlamester állott.

— Kapitány úr, — szólt mogorván a marcóna, alak — rumot adjon nekünk!

— Rumot?! — kiáltott dühösen a kapitány, a kit egészen kihozott a sodrából Ben Stack szemtelen hangja.

— Azt! — válaszolá kihívó hangon a vitorlamester. A következő pillanatban azonban meghunyászkodva hátrált visszafelé, mert a kapitány revolverének a csöve ijesztően meredt a homlokának.

— Kötözzétek a főárboczhoz a gaz ficzkót! — hangzott a kapitány parancsa s a Fiúmében felfogadott matrózok nyomban végrehajtották a rendeletet.

Ben Stack fogcsikorgatva engedte magát megkötöztetni, mert belátta, hogy

most még a kapitány a helyzet ura.

A két koma egyik rémületből a másikba esett s ugyancsak meg lehetek elégedve a veszedelmekkel. Csonka uram ki is fejezte azt a szerény nézetét a kapitány előtt, hogy jó lenne valamiképen hamarosan hazajutni, mert már alaposan elment a kedvük a czethalfogástól.

— Pedig a mulatság java része még hátra van, — felelte nekik félig tréfásan a kapitány, a kinek bátor és biztos magatartása lassacskán eloszlatta a két halász félelmét s kezdtek beleszokni a veszedelmekbe.

A vihar már hat nap óta szakadatlanul dühöngött. A kormányzásról természetesen szó sem lehetett. A „Balaton“ villámgyorsan száguldott a felkorbácsolt hullámok hátán.

— Hol járhatunk most? — kérde egy reggelen Keszeg András a kapitányt.

— Azt bizony meg nem mondhatom addig, a míg a vihar el nem ül s a nap ki nem süt.

— Sokáig tart még a vihar!

— Nem, sőt azt hiszem, épen a

végét járja. Mi egy forgó szélvihar-
nak, ugynevezett ciklonnak a köze-
pébe jutottunk s ez hurczol magával ben-
nünket. Az ilyen forgatagoknak a köze-
pén a levegő annyira megritkul, hogy a
tenger vize megfordított töleséralakban
magasan fölemelkedik s izzé-porrá
morzsolja az örvényébekerült hajókat.

— De hiszen akkor nekünk biz-
tosan végünk van!?! — mondá halál-
ra rémülten a két koma.

— Egyelőre nincs semmi nagyobb
veszedelem — nyugtatá meg őket a
kapitány. -- A légsúlymérő emelkedése
azt bizonyítja, hogy szerencsésen ki-
vergódtünk a ciklon közepéből s most a
szélén vagyunk. A vihar már erejét
veszti s ha a víztölcsér kitör a közép-
pontból, hamarosan szétomlik s akkor
a tenger ismét csendes lesz.

Hogy a kapitány tudása biztos
alapon nyugodott, az egy pár óra mul-
va nagy álmélkodva tapasztalta a két
halász.

A vihar, mintha utolsó erejét akar-
ta volna kiönteni, oly rémítő dühön-
géssel újult meg, hogy a végítélet per-
cze közeledni látszott. A durva matró-

zok imára kulcsolták kezeiket s úgy várták a megsemmisülést.

— Vigyázz! — hangzott most tompán a kapitány szócsövéből a figyelmeztető parancs.

A két halász s a matrózok görcsösen kapaszkodtak a kötelekbe s rémült szemekkel meredtek az égbenyuló víztölcsérre, a mely széditő gyorsasággal rohant a hajó felé. Még egy pillanat s mindnyájan veszve vannak.

A szörnyű víztölcsér azonban hirtelen irányt változtatott s a „Balatont“ oldalt hagyta, a felkorbácsolt hullámok hátán vadul száguldott tovább. Nyomban rá megeredtek az ég csatornái s úgy zuhogott a zápor, mintha felülről egy másik tenger szakadt volna le. A szélvihar azonban a víztölcsérel együtt elrohant. Nemsokára foszladozni kezdtek az esőfelhők is és ismét kiderült az ég. A hajó népe pedig, mintha semmi sem történt volna, újból visszanyerte régi vidámságát s jókedvvel sűrögtek, forogtak a fedélzeten.

A kapitány most rumot s finom ételeket hozatott elő s gazdagon megvendégelte a legénységet. Ben Stackot

is feloldozták s miután alázatosan bocsánatot kért, a kapitány elfeledni igérete a történeteket. De azért titkon állandóan szemmel tartotta a lázadó vezért.

A míg a legénység lakmározott, addig a kapitány előszedte csillagászati műszereit, hogy meghatározza, hová vetette őket a vihar. Épen elkészült a fontos munkával, a mikor a két halász hozzá sietett.

— Én nem értem a dolgot, — mondá Csonka Gergő a kezét dörzsölve — sütni süt a nap s még sincs valami nagy meleg. Ugy számítjuk a komámmal, hogy bizonyosan Grönland közelében vagyunk.

A kapitány jóízűen nevetett Csonka Gergő beszédén s aztán szétterítve tengeri térképét, mosolyogva mondá:

— Az északi Jegestengerbe igyekeztünk s a délihez jutottunk. Rövid idő alatt olyan rengeteg útat futtatott meg velünk a vihar, a melyet rendes körülmények között nyolcz hét alatt sem tettünk volna meg.

— Hát tulajdonképen hol vagyunk? — kérdé elámulva Csonka Gergő.

— Nézzenek ide, — válaszolá

nyájasan a kapitány a térképre mutatva. — Itt van a Gibraltári szoros. A vihar innen a Madeira s a Capverdi szigetek felé sodort bennünket. Azután Afrika s Dél-Amerika között elhaladva ide jutottunk a déli szélésség 37-ik foka alá. Estére a Tristan da Cunha szigetek valamelyikén fogunk kikötni. Egyenes vonalban körülbelül kilencz ezer kilométernyire vagyunk hazulról.

— Hát a czethalakra maradtak?
— kiáltott rémülten a két koma.

— Közelebb vagyunk hozzájuk, mint remélhettük, — felelé komolyan a kapitány. — A déli Jegestengerben sokkal több a czethal, mint az északi ban, mert itt még nem vadászsák olyan erősen, Tristan kikötőjében kijavittatjuk a vihar okozta sérüléseket s aztán megyünk tovább délfelé.

— Föld! — kiáltott harsányan ebben a pillanatban az árbocz-kosárban őrködő matróz.

NEGYEDIK FEJEZET.

A czethalászat.

A „Balaton“ tíz nappal később már a déli sarkkör alatt szelte a nagy

tenger vizét. Sűrűn találkoztak hatalmas jéghegyekkel, széles jégmezőkkel a melyek lömhán úsztak délfelé. Ezeket a hajónak nagy óvatossággal kellett elkerülnie, mert gyakran megesik, hogy az alól elolvadt jégóriások hirtelen felbillennek s ezer darabra töredezve mindent összezúznak, a mi közelükbe kerül.

— Jobbra czet! — jelezte az árboc-kosárból az ór.

— Le a csolnakokkal! — kiáltotta harsányan a kapitány.

A matrózok gyorsan lekapcsolták a hajó oldaláról a keskeny, hosszú csolnakokat és sebesen eleveztek a kijelölt irányban. Az egyikben Csonka Gergő és Keszeg András is helyet foglaltak. Hiába való volt a kapitánynak minden intése, a két halászt nem lehetett a hajón tartani. Ők már előbb is gyakorolták magukat a szigonyvetésben, most tehát meg akarták mutatni, hogy értenek a dologhoz.

Nem messzire haladtak, mikor hatalmas vízsugarakat láttak a levegőbe felszökelleni.

— Ott a czet, — mondták hal-

kan a matrózok s a csolnaknak azonnal más irányt adtak.

— Miért nem megyünk egyenesen neki? — kérdé csodálkozva Keszeg András.

— Nem szabad, — magyarázták a matrózok — mert ha észrevesz bennünket, hamarosan a víz alá merül.

A csolnak nagy kerülővel közeledott a czet felé, a mely gondtalanul lebegett a víz színén. Orrlikaiból vastagon fujta ki a páratelt levegőt, a mely a hideg légben megsűrűsödve, távolról vízsugárnak néz ki.

Végre egészen közel értek. Az evezők nesztelenül mozogtak a matrózok kezében s még lélekzetüket is visszafojtották, nehogy elárulják ottlétüket. A főszigonyvezető a csolnak orrára lépett s magasra emelte a gyilkos szerszámot, melynek végéhez zsineg volt kötve.

— Minden készen? — susogta hal-
kan s visszatekintett, hogy saját szemivel is meggyőződjék a helyzetről. Két matróz a könnyen forgó gurigára ügyelt, a melyre a szigonyhoz kötött zsineg volt felcsavarva, a többiek pe-

dig az evezőlapátokat tartották, hogy az adott jelre a csolnakot villámgyorsan elhajtsák a veszedelmes közelségből. A két koma a főszigonyvető mögött állott. Ők is fel voltak fegyverkezve, de az ő szigonyaikhoz nem volt zsineg kötve.

— Minden készen? — ismétlé a főszigonyvető, a mire a többiek néma bólintással feleltek.

— Akkor vissza! — kiáltotta harsányan, de ugyanabban a pillanatban kirepült kezéből a szigony s mélyen belevágódott a czet oldalába. Egyidejűleg Csonka Gergő és Keszeg András szigonyai is áthasították a czet vékony bőrét s még mélyebbre fúródtak, mint az első.

A kifrecscsenő vér vörösre festette a tenger sötét színét, a megrémült állat pedig farkával óriási vágást mérve a vízre hirtelen alámerült. A hullámok örvénylő zuhogással csapódtak össze, de a csolnaknak már nem árthattak, mert az idejekorán ellibbent a veszedelmes pontról.

A megsebzett állat oly rohamos gyorsasággal súlyedt lefelé, hogy a zsineges gurigát locsolgatni kellett, mert

különben a sebes forgástól tüzet fogott volna.

— Mindjárt elfogy a zsineg! — kiáltotta ijedten az egyik matróz.

— Hamar elvágni! — parancsolá a főszigonyvető.

Mielőtt azonban az éles fejsze le-sujthatott volna, a zsineg már elfogyott s a gurigához kötött végénél fogva maga után rántotta a mélységbe az egész csolnakot. A benn ülők olyan szerencsésen zuhantak a vízbe, hogy senki sem akadt a csolnak alá s csakhamar valamennyien a felszínre kerültek.

— Kutya baj, — köhögte nevetve a főszigonyvető — a hideg fürdő a czethalászattal jár.

A közelben czirkáló másik két csolnak azonnal segélyükre sietett s hamarosan kihalászták őket a sós vízből. A czethalnak azonban nyoma veszett. Majdnem egy óra telt már el s még sehol sem látszottak azok a bizonyos vízsugarak.

— Azt hiszem, hogy szerencsésen elillant a zsákmány, — szólt boszúsan a főszigonyvető. — Egy óránál to-

vább nem bírja kitartani a víz alatt, akkor ismét a felszínre kell jönnie, hogy lélekzetet vegyen. Ki tudja, milyen messze elbódorgott. Valószínűleg nem akadunk rá többé.

— Pedig a három szigony mély sebeket ejtett rajta, — tette hozzá Csonka uram. — Biztos, hogy el fog vérzeni.

— El ám, de hol? — veté ellen a főszigonyos.

Aztán közösen abban állapodtak meg, hogy az egyik csolnak vigye a hajóra a fürdőzőket, a másik pedig még egy darabig kémlelődjék.

A kapitány nagy meglepetéssel fogadta az érkezőket s végre most sikerült megértetnie a két komával, hogy a czetvadászat nem valami könnyű mesterség és hogy a hajó tulajdonosainak nem szabad minden ok nélkül az életüket kockára tenni. Csonka uramék meg is ígérték, hogy ezután szót fogadnak a kapitánynak.

Nemsokára visszaérkezett a harmadik csolnak is s a főszigonyvető örömmel jelentette, hogy megtalálták az elveszettnek hitt zsákmányt.

— Olyan vakon rohant a megrémült állat lefelé, mondá önelégülten — hogy a fejét bele vágta a tenger fenekébe s szétzúzott koponyával került ismét a felszínre.

A hajó azonnal a kimúlt czethez vitorlázott. A roppant állatot azután egészen a hajó oldalához kötötték, hogy annál könnyebben elbánhassanak vele.

Gyönyörű példány volt. Még a főszigonyos is beismerte, hogy soha sem látott ilyen nagy czethalat. A farkától az orrahegyéig huszonnégy méter hosszú volt s óriási feje testének csaknem egyharmadát tette ki. Szája hat méter hosszúságban s négy méter szélességben tátongott, benne a czethalászokcsolnakakényelmesen elhelyezkedhetett volna. A garatja azonban annyira szűk, hogy csak apró rákokkal, kagylókkal s csigákkal táplálkozhatik. Törzse vastag, hengeres s a vége felé erősen elvékonyodik. Kicsinyke szemei a száj fölött fekszenek, valamivel feljebb pedig 45 cméter hosszú fecskendő nyílásai emelkednek ki, a melyeken keresztül hat méter magasságra

löveli föl vízpárával telített lélekzetét. Ez a csodálatos szörnyeteg a föld legnagyobb emlős állatja.

A matrózok gyorsan a munkához láttak s hosszú pengéjű késeikkel fejtegetni kezdték a negyven czmeter vastag szalonnaréteget. S ámbár sokan voltak s erősen dolgoztak, mégis két napra volt szükségük, hogy a czethal vagyontérő zsírbundáját a hajóra takarítsák.

Végül a czet szájpadról lecsüngő szarúnemű lemezeket szedték ki, a melyek az u. n. halcsontot szolgáltatják. Ez is tizennyolczezer klgrmot tett ki, tehát tetemes értéket képviselt.

Mikor mindezzel elkészülődtek, a czethal egyéb maradványait a tenger ragadozóinak hagyták hátra, a „Balaton“ pedig tovább vitorlázott, hogy újabb zsákmány után kutassanak,

Összesen két hónapot töltött a „Balaton“ a déli Jeges tenger vizein, a mely idő alatt öt czethalat ejtettek el s a hajót úgy megtömték halcsonttal, meg czetszalonnával, hogy Csonka Gergő szerint még egy heringet se tudtak volna már elhelyezni.

A kapitány gazdagon megjutalmazta a legénységet s északnak indultak, hogy valamelyik közeli szigeten kiolvasszák a zsírt, mivel a meleg ég-öv alatt nem vihetnék át a temérdek nyers szalonnát. Szerencsére el is jutottak a Magelhens-szorostól nyugatra fekvő Falklandi szigetekre, a hol nagy üstökben kifőzték a zsírt s aztán megelégedetten és boldogan hazafelé vitorláztak.

A két koma nem tudott hová lenni örömében, mert távólról sem merték reményleni, hogy a halászat ilyen pompásan fog beütni. A derék kapitányt rajongó szeretettel vették körül s megígérték, hogyha szerencsésen hazajutnak, nemcsak a nyereségben fogják bőven részesíteni, hanem ráadásul még a „Balaton“-t is neki ajándékozzák.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A lázadó hajósnép.

A csendesen vitorlázó „Balatonon“ hosszú ideig mi sem zavarta meg a nyugalmat. A napok észrevétlenül múltak el egymás után s a legénység a

lehető legpontosabban teljesítette a kapitány parancsait. Ugy látszott, hogy Ben Stack is megemberelte magát és semmi rosszban sem töri a fejét. Ezen szinleges nyugalom alatt azonban erős vihar lappangott.

Ben Stack nem tudta elfeledni a kapitány erélyes fellépését s titkon boszút forralt ellene s mindazok ellen, a kiket a kapitány híveinek tartott.

A véletlen úgy hozta magával, hogy az egyik éjjelen kivétel nélkül Ben Stack honfitársai, a skót matrózok teljesítettek szolgálatot a fődélzeten. A durva lelkű vitorlamester örömmel ragadta meg ezt a kedvező alkalmat s a fődélzet hátsó részére híva hozzá hasonló bajtársaít, így szólt hozzájuk:

— Olyan dologról akarok veletek beszélni, a mely mindnyájunknak nagy hasznára válhatik. Egy csapásra vagyonos emberekké lehetünk.

— Szívesen meghallgatunk — válaszolták a többiek.

— Szeretnétek-e reggelre dúsgazdagokká lenni? — kérdé nyomósan a ravaszság nagymestere.

— Már hogy az ördögbe ne! —

kiáltották dühösen a skót matrózok, a kiket Ben Stack hosszadalmas bevezetése már boszantani kezdett.

— Ne türelmetlenkedjete kedves barátaim, mert nagy fa az, a mibe a fejszénket bele akarjuk vágni. Én csak úgy beszélhetek szabadon, ha előbb megesküdtök, hogy holtig híveim leszte s nem árultok el. Mert én a ti javatokat akarom, nem volna tehát méltányos, hogy ezen törekvésemért kockára tegyem a fejemet.

— Hűséget esküszünk neked, mester! — válaszolták a többiek s még szorosabban Ben Stack mellétömörültek.

— Figyeljete hát, — szólt hal-kan a vitorlamester. — Ha mi skótok testvériesen összetartunk, akkor a hajón mi vagyunk többségben, azaz mienk a hatalom s azt csinálhatunk, a mí nekünk tetszik. Nem igazat beszélek?

— Igaz! — zúgták rá a hallgatói.

— A fiúmei legények vagy velünk tartanak vagy nem!

— Úgy van!

— Ha nem tartanak velünk, az az ő bajuk. Ha hozzánk csatlakoznak, nem fogják kárát vallani. Az urak

azonban egyedül mi vagyunk.

— Csak a skótok! — tették hozzá nekitüzesedve a többiek.

— Én már a tervet is kieszeltem, — mondá kajánul mosolyogva a vitorlamester.

— Halljuk, halljuk! — sürgették az összeesküvők.

— Reggel a többi bajtársunkat is értesítitek tervünkről. Ők bizonyára örömmel hozzánk fognak csatlakozni. Ha ez megtörtént, akkor én majd szóváltásba elegyedem a kapitánnyal s a mikor ő rám támad, ti hátulról megrohanjátok és hamarosan végzünk vele.

Bem Stack ajánlata általános tetszésre talált, mire ő még nagyobb tüzzel folytatá tovább.

— A két együgyű halászmestert s az esetleg ellenünk szegülő fiúmei legényeket aztán könnyű szerrel ártalmatlanokká tehetjük. Ennek a kis bolondságnak a jutalomdíja pedig az egész hajó s a benne lévő rakomány. Hátérdemesnek tartjátok-ennyi kincsért ezt a veszélytelen koczkázatot?

— Te vagy a kapitányunk! — zúgták lelkesen a fellázadt skót mat-

rózok s oly nagy kedvre kerekedtek, hogy Stack alig tudta őket megfékezni.

— Bajtársak, szólt komolyan az új kapitány. — csendet parancsolok. Nem tanácsos a kapitány figyelmét idő előtt magunkra vonni, mert ha sikerül neki fölfegyverezni a maga embereit, úgy nem ők kövéritik meg a hajót kísérő czápákat, hanem mi. Már pedig azt hiszem, hogy közületek senkinek sincs kedve a czápa gyomrában várni a feltámadást.

A veszedelemre való kilátás és a durva élcz megtették a hatást, a melyre Ben Stack számított, a ki különösen értett ahhoz, hogy miként kell az ilyen vad lelkületű embereket vezetni.

— Ha mienk lesz a hajó s a rakománya, -- kérdé az alkotmányos — akkor mit fogunk csinálni?

— Először is nagyokat iszunk! — felelték neki többen az összeesküvők közül.

— Az új kapitánynak nem volt valami nagyon inyére híveinek ez a fegyelmezetlen kivánsága, de egyelőre úgy kellett tennie, mintha nem is

hallotta volna, nehogy elidegenítse magától a lázadókat. Aztán méltóságteljes hangon mondá:

— Tudjátok, hogy a jónak én sem vagyok ellensége.

— Tudjuk, — zajongták az összeküvők.

— De valami rendet mégis csak kell tartanunk, különben hamarosan okunk lesz majd megbánni mostani tettünket.

— Mi nem félünk az ördögtől sem! — kiáltott közbe egy nyurga legény, a mire a többiek helyeslőleg kaczagtak fel. Ben Stacknak tehát bosszankodva kellett tapasztalnia, hogy már most sem ő a lázadók parancsnoka, hanem a rum, melynek kedvéért a hajósnépnek alsóbb rétege semmiféle büntől sem riad vissza.

— Hát aztán mit fogunk csinálni a zsákmánnyal? — ismétlé az alkormányos.

Ben Stack szeretett volna semmit se felelni, de a sikamlós úton a melyre lépett, nem lehetett többé megállani. Ha fellázította a szilaj legényeket, neki is féktelen lázadóvá kellett lennie,

s nem állhatott be erkölcsbírónak. Mindez egy pillanat alatt átvillant a boszútszomjazó vitorlamester agyán. Elfojtotta hát ingerültségét s barátságos hangon folytatá:

— Ha a hajó a birtokunkban lesz, úgy egyenesen Venezuelába vitorlázunk, mert ott most forradalom van s a háborúban senki sem kérdezi, hogy milyen úton-módon jutottunk a zsákmányhoz. A hajó irományait sem kell a kikötő hatóságánál bemutatni. Vagy ha kell is, senki sem fog valami nagyon törődni velük. A hasznot testvériesen felosztjuk s aztán azt csinál mindenki, a mi neki tetszik.

Az összeesküvők nagy meglepéssel fogadták a vitorlamester tervét s miután még egy ideig tanakodtak, csendesesen szétoszlottak s türelmetlenül várták a reggelt, a mely legforróbb kívánságukat meghozza, ki fogja nyitni a rumos hordókat s annyit ihatnak majd, amennyi csak beléjük fér.

Ben Stack a főárboczhoz dőlve mogorván nézte féktelen szenvedélyű társait s azon törte a fejét, hogy miképen semmizhetné ki ezeket a gaz-

ficzkókat a zsákmányból.

Végre virradni kezdett. A nap tüzes korongja lassan kibujt a sötét viztengerből s messze darabon vérvörösre festette a hajnali szél által felborzolt hullámokat. A haragosvörös színt lángoló piros, a lángoló pirost csillogó arany, a csillogó aranyt izzó ezüst szín váltotta fel s a megmérhetetlen óceán sós habjai ragyogó fényárban futkároztak a széles hullámok hátán.

Az őr nagyot kiáltott az árboczkosárban, mire a napos matróz felcsapta a fedélzet ajtaját s jó reggelt kívánt a kapitánynak,

A fedélzet csakhamar megnépesedett s az éji nyugalmat pezsgő élet váltotta fel. A kapitány szelíden osztogatta parancsait s eszébe se jutott, arra gondolni, hogy valami kellemetlenség, vagy épen veszedelem zavarhatná meg ezt a pompás reggelt. Rendeleteit kiadva mély beszélgetésbe merült a két komával s ügyet sem vetett az összesúgó-búgó matrózokra.

Az összeesküvők hamarosan bevatták azokat is a titokba, a kik az éjjel szobájukban aludtak. A pénzre s

az ivásra való kilátás elkábította a skót matrózokat és valamennyien hozzájárultak Ben Stack tervéhez. A fiúmei legényeket egyelőre semmiről se értesítették. Azt akarták, hogy meglepésszerűen történjék a dolog; a nagy zavarban, ijedségben senki sem fog majd a kapitány védelmére sietni.

A midőn Ben Stack mindent kellőképpen megbeszélt híveivel, a főárbocz aljában összegyűltek s mintha egyéb dolguk sem volna, hangosan csevegtek egymással.

Ez a szokatlan dolog természetesen legott magára vonta a kapitány figyelmét. Azonnal félbeszakította a beszélgetést s a tétlenkedő matrózok közé sietve hangosan rájuk rivalt.

— Micsoda példátlan rendetlenség ez? Kiki a maga helyére!

— Mi nagyon jó helyt vagyunk!
— veté oda szemtelen elbizakodottsággal Ben Stack.

— Bizony jó helyt, — erősítették a többiek.

A kapitány egyszerre tisztában volt a helyzettel. Látta, hogy baj van, a minek erővel nem lehet már elejét

venni. Megpróbálta hát szépszóval hatni a kötelességükről megleledkezett emberekre.

— Fiúk! — szólt barátságos, de azért félelmet nem ismerő hangon. — Ugy látom, hogy rossz útra tévedtetek. Ne feledjétek azonban el, hogy az Isten büntető keze sehol sincs olyan közel a bűnöshöz, mint épen a tengeren. Gondoljátok meg, hogy a legközelebbi szárazföld is 2000 kilométernyire van. Ha addig viharéri a hajót, ki fog benneteket megmenteni, talán Ben Stack?

— Ne hallgassatok a predikálására! — kiáltott dühöngve a vitorlamester a kapitány szavaitól megjuhászodott összeesküvőkre.

— Fogjátok meg az árulót! — parancsolá szigorúan a kapitány. S a fiúmei matrózok Ben Stackra rohantak, míg a skótok tétován meredtek egymásra, nem tudták hamarjában, hogy mit csináljanak.

— Ne hagyjatok pajtások! — ordította a vitorlamester — lesz rum bőven!

— Ne hagyjuk! — üvöltötték most az összeesküvők s dühösen rá-

csaptak a fiúmeiekre. A kiszabadult vitorlamester egyenesen a kapitányra vetette magát, de az olyan hatalmas ökölcsapást mért a gonosz ember arczába, hogy az a födélzet korlátján keresztül bukva a tengerbe zuhant.

A feldühödött skótok azonban, mivel kétszer annyian voltak, mint a kapitány hívei, hamarosan leteperték az ellenállókat. Szilaj kurjantás adta tudtára az óczeán fodros hullámainak, hogy győzött a lázadás.

A fiumei matrózok, a két halászmester s a kapitány szorosán megkötözve feküdtek a fedélzeten s tehetetlenül nézték, mint czipelik elő az összeesküvők a rumos hordókat s látnak hozzá a veszedelmes ital mértéktelen fogyasztásához.

A poruljárt vitorlamester torkaszakadtából kiabált föl, hogy siessenek segítségére. A szilaj skótok azonban először szomjukat oltották s csak aztán halászták ki az új kapitányt, a kinek az ökölcsapástól hatalmasan megnőtt az orra.

— Nyomorult kutyák! ordított dühösen Ben Stack a födélzetre lépve

— hát ilyen könnyen a czápáknak akartatok engem ajándékozni? Hát nem én vagyok-e a ti új kapitányotok?

— Éljen a köztársaság! — kiáltott rekedt hangon az alkormányos és magasra emelte az egyik rumos hordót, mire a többiek vad üvöltésben törtek ki.

Ben Stack megkövülve nézte a fékevesztett embereket s azt gondolta, hogy az első mámor lecsillapultával mégis csak az övé lesz a hatalom. Azután a megkötözöttek felé fordult s kéjes gyönyörrel szemlélte őket.

— Most a kezemben vagy, — sziszegte diadalittasan a lábai előtt fekvő kapitányhoz — mindjárt meg fogod tudni, hogy kicsoda Ben Stack?! Hej, legények, — szólt parancsolólag a köréje sereglő skótokhoz — dobjátok valamennyit a tengerbe. Ezzel a nagy úrral azonban majd én személyesen végzek. Előbb még egy kicsit megczinczogtatom.

— Mi fölöttünk nem te ítélkezel, hanem a köztársaság! — vágott közbe büszkén a kapitány.

— Ugy van! A köztársaság! —

harsogták a matrózok, a kiknek fölötte tetszett a kapitány hízelgő kijelentése.

— Hát én mi vagyok? — kérde dühösen Ben Stack.

— Semmi se, — felelte vigyogva az alkormányos. — Nekünk nincs szükségünk zsarnokra. Mi mindnyájan urak akarunk lenni.

— Te nyomorult kutya, te felmersz lázadni én ellenem? — rivalt föl dühösen a vitorlamester s torkon ragadta az alkotmányost. A többiek azonban az alkotmányos védelmére keltek s csakhamar kiszabadították veszedelmes helyzetéből.

— Azt javaslom a köztársaságnak, — szólt most fuldokolva az alkormányos — hogy Ben Stackot, a ki mindenképen zsarnokoskodni szeretne mi fölöttünk, dobjuk azonnal a tengerbe.

— Le vele! — zúgták helyeslőleg a megittasodott összeesküvők s legott rárohantak a kézzel-lábbal védekező vitorlamesterre.

— Bajtársak! Testvérek! Köztársaság! — kiabált rémulten Ben Stack, de senki sem hallgatott rá s a következő pillanatban már összecsapódott fölötte az óceán sós vize. A skótmat-

rózok diadalittas rivalgásban törtek ki s a vitorlákba mélyen belekapaszzkodó szél gyorsan vitte tovább a „Balaton“-t. A czethalászok kapitánya pedig megelégedetten sugta oda a mellette fekvő Csonka Gergőnek:

— A tengeren nagyon közel van az Isten büntető keze.

HATODIK FEJEZET

A köztársaság bukása,

Ugyancsak víg élet folyt a „Balaton“ fődélzetén. A duhaj mulatozásnak sehogyan sem akart vége szakadni. A harmadik napon azután szomoruan jelentette az alkotmányos a köztársaságnak, hogy elfogyott a rum.

— A legközelebbi kikötőben száz hordóval veszünk, — felelte akadozva valamelyik.

— De hol az a legközelebbi kikötő? — kérde gúnyosan az alkotmányos. — Hiszen azt sem tudjuk, hogy hol vagyunk?

A valóságnak ez a rideg fölfedése gyorsan lehűtötte a köztársaság virá-

gos kedvét s mintha távolról se szagoltak volna rumot, egyszerre színjőzanokká lettek.

— Itt állunk az óceán kellős közepén vette fel a szót ujból az alkormányos s annyit se értünk a hajó vezetéséhez, mint a kis ujjam.

Az összeesküvők meredten bámultak egymásra és senki sem talált hamarjában olyan mentő gondolatot, a melybe bele lehetett volna nyugodni.

A kapitány szorongva hallgatózott s remélte, hogy ez az újabb fordulat nekik is javukra szolgálhat. A lázadás óta sem inni, sem enni nem adtak nekik, mert a dőzsölő összeesküvőknek kisebb gondjuk is nagyobb volt, hogy sem velük törődjenek. A gyengébb szervezetűek aléltan nyúltak el a fedélzeten s már élet is alig volt bennük. A két koma lehunyt szemmel feküdt egymás mellett s csak akkor pislantottak fel nagy elkényszeredéssel, ha a kapitány vigasztalni igyekezett őket.

— Nem kell mindjárt megijedni Csonka uram, — bátorítá halkan a csüggeteg embert a kapitány.

— Ugy látom, hogy most már hamarosan jobbra fordul a sorsunk. Valahára elfogyott a rum s így megjön a legénység esze is.

A kapitány még sokáig magyarázgatta a helyzetet a reménytelen Csonka Gergőnek, midőn gyorsan hozzá sietett az alkormányos s csaknem alázatos hangon mondá neki:

— Kapitány úr, a köztársaság nem akarja az önök halálát.

— Látom, — felelé keserűen a kapitány. — Harmadnapja heverünk itt étlen, szomjan Hisz ez csak elég tisztességes bánásmód? De nekünk nincs is semmi panaszunk, a legközelebbi vihar ugyanis közös sirba temet bennünket, csak majd a lelkünket fogja két csoportra osztani az Isten.

Az alkormányos megsemmisülve hallgatta ezeket a rettenetes szavakat és sem ő sem háta mögött álló társai nem merték szemüket felvetni.

— Mit kívántok tőlem? — kérdé rövid szünet után a kapitány.

— Hogy vezesse a „Balaton“-t Venezuelába, — felelé az alkormányos.

— S velünk mi lesz?

— Esküvel ígérjük, hogy valahol sértetlenül partra teszszük a kapitány úrékat.

— Hát a hajó gazdag rakománya?
— kiáltott fel elképedve a kapitány.

— Az a mienk, — válaszolá szárazon az alkormányos. — Mi a bűn útjára léptünk s arról már le sem térhetünk, mert semmi kedvünk sincs a börtön fenekére kerülni. Ha nem fogadje el ajánlatunkat, úgy inkább itt akarunk elveszni a tengeren. De önök velünk fognak elpusztulni, sőt még hamarabb is ha makacsságával a kétségbeesés karjaiba hajt bennünket.

A kapitány hosszasan elgondolkozott a mondottak fölött s aztán hal-
kan, de szilárd hangon mondá:

— Jó, elfogadom a föltételt, mert belátom, hogy ti másképen nem eselekedhettek. A többit aztán bizzuk a Mindenhatóra. Egyet azonban kikötök magamnak: hogy tisztességesen bánjatok velünk s a hajó kormányzására vonatkozó parancsaimat feleselés nélkül teljesítsétek. Ha nem így fog történni, úgy a legelső alkalommal a tengerbe vetem magam s aztán ti lássátok, hogy mit csináltok.

Az alkormányos a kapitány válasza után társai felé fordult s hangosan kérde:

— Elfogadja a köztársaság a választ?

— El! — felelték eghangulag.

Erre hamarosan feloldozták a kapitányt és társait s bőségesen adtak nekik inni és enni. Aztán a fiúmei matrózokat a hajó legnagyobb szobájába gondosan elzárták, a kapitánynak s a két komának pedig megengedték, hogy a fedélzeten szabadon járhatnak, kelhetnek. A kapitány viszont beállította a hajót Venezuela irányába s hogy minden kétséget eloszlasson, a delejtű őrizetével az alkormányost bizta meg.

A nyugalom s rend csakhamar helyre állott a hajón. A skót matrózok pontosan teljesítették a kapitány parancsait, a ki derült arczczal járkált a lázadók között.

Végre is annyira beleszoktak a megváltozott viszonyokba, hogy még Keszeg Andrásnak is megjött a kedve s bizalmasan elbeszélgetett az összeküvőkkel. A skót matrózok viszont a legnagyobb előzékenységet tanúsították a foglyok iránt és fölötte meg-

szerették a kapitányt, a ki elismerte, hogy másképen nem is lehetne cselekedni. Fel is szólították, hogy csapjon fel vezérüknek s újítsák meg a divatból kiment tengeri-kalózkodást. A kapitány azonban mindannyiszor ügyesen kitért a válasz elől s más tárgyra vitte át a beszélgetést.

A köztársaság uralma már hat hetes volt a „Balaton“-on, a mikor az árboczkosárból felhangzott az őrkiáltása:

— Föld!

A lázadók megrökönyödve seregették körül a kapitányt, a ki kétséget nem szenvedő biztonsággal mondá nekik.

— A kitűzött czélnál vagyunk. Szerencsésen megkerültük Dél-Amerika keleti felét s most Brit-Guyana elé érkeztünk. A szemben fekvő parton Georgetown, a gyarmat fővárosa terül el, kelet felé pedig egy napi távolságra Venezuela, a hol most javában dühög a forradalom, tehát senki sem fog kérdőre vonni benneteket.

— Éljen a kapitány! — kiáltotta harsányan az alkotmányos.

— Éljen! zúgtak rá a többiek.

— Azt hiszem, — vette fel a szót ismét a kapitány, — hogy mi megtettük, a mire vállalkoztunk, tehát adjatok most nekünk egy csolnakot, hogy még estig partra vergődhessünk, ti pedig ereszszétek neki a vitorlákat s aztán éljetez boldogul Venezuelában.

A köztársaság legott teljesítette a kapitány kívánságát s kevés idő múlva a hosszú czethalász csolnak vígan hasította a tengert a part felé, a hajó pedig ellebegett keleti irányban.

— Isten veled szép Balaton! — kiáltotta elérékenyülve Csonka Gergő a gyorsan távozó hajó után.

— Isten veled drága czethal-zsír! — tette hozzá komoran Keszeg András s egy sós könyecsepet dörzsölt ki a szeméből.

A kapitány meg nem állhatta, hogy hangos kaczajra ne fakadjon, de aztán mindjárt meg is magyarázta jókedvét, mert a két komát mélyen sértette ez a szivtelen részvétlenség.

— Nincs semmi baj, édes Csonka uram. Ma még viszont látjuk a „Balaton“-t.

Mindnyájan elképedve néztek a

kapitányra, aki kedélyesen folytatta tovább.

— Hát azt hiszik, hogy mi most valóban Dél-Amerika partján vagyunk s Georgetown kikötőjébe evezünk?

— Azt, — bökte ki álmélkodva Csonka uram.

— Na, még csak az kellene.

— Hát hol vagyunk? — kérdezték többen egyszerre.

— Angolország délnyugoti sarkánál Plymouth kikötőjével szemben.

— Lehetetlen, — rebegé nagyot szuszszanva Keszeg András.

— Pedig úgy van, — válaszolá a kapitány. — De hallgassanak ide, majd megmagyarázom a dolgot.

Mindenki feszült kíváncsisággal nézett a kapitányra, aki megsodorintva tömött bajuszát ünnepies hangon folytató :

— Mielőtt az összeesküvés őrizetére biztam volna a delejtűt, gondoskodtam róla, hogy az ne az igazi irányt mutassa. A kegyes csalás, amelyet, azt hiszem, szívesen megbocsátanak önök nekem, úgy történt, hogy egy kis darab lágyvasat csempészttem

be a műszer sarkába. Így aztán épen annyira térítettem el a mutatót a helyes iránytól, amennyire nekem szükségem volt.

A megmenekültek nem tudtak hova lenni az örömtől s a legkülönfélébb módon igyekeztek a kapitány iránti szeretetüknek s hálájuknak kifejezést adni.

— Most aztán mi lesz? — kérde neki bátorodva Csonka Gergő.

— Rövidesen elcsipik az összeesküvőket s mi holnap már a „Balaton“-on vitorlázunk haza felé.

Ugy is történt. Plymouthban nagy lelkesedéssel fogadták a bátor kapitányt és társait s a tengerészeti hivatal azonnal útnak indított egy gyorsjáratú cirkáló hajót az összeesküvők kézrekerítésére. Még be sem esteledett s a „Balaton“ már a plymouthi kikötőben horgonyozott, a fellázadt legénység pedig szomorúan bandukolt a börtön felé. A rendőrök csak alig-alig tudták megakadályozni, hogy a felbőszült lakóság agyon ne verje az áruló matrózokat.

Másnap reggel pedig búcsút mondott a „Balaton“ a plymouthi kikötő-

nek s a rakpartra sereglett sokaság
szerencsekivánatai között siklott ki a
nyílt tengerre, hogy annyi megpróbál-
tatás után végre haza juthasson.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HETEDIK FEJEZET.

A fiumei kikötő csodája.

Nagy volt a riadalom Fiumében a mikor hét hónapi távollét után ismét horgonyt vetett a „Balaton“ a Zichymóló szögletén. Az izgalom azonban akkor érte el igazi tetőpontját, amikor a sok veszedelmes kaland és a jól sikerült halászat kitudódott. A partra szállított zsiros hordókat ezrével állták körül a kíváncsiak s boldognak érezte magát, aki kezet szoríthatott valamelyik komával. Akinek meg épen annyira kedvezett a szerencse, hogy mind a két komának megrázhatta a kezét, az aztán valóban irigylésre méltó teremtese volt az istennek. Csonka Gergő és Keszeg András egy csapásra jeles férfiakká és dúsgazdagokká lettek. Csak a prűszkölő olasz nem tudott bele törődni a sorsába s minduntalan el akart fogni valakit, hogy elbeszélhesse neki a rémséges tubákhistóriát, de senki sem hallgatott rá.

A város tekintélyesebb polgárai, még a kormányzó is, személyesen keresték fel a „Balaton“-t, hogy tulajdon szemeikkel lássák Fiume csodáját.

A derék kapitány barátságosan fogadta a látogatókat, de ha csak tehetett, szerényen meghúzta magát a parancsnoki hídon mert nem szerette a sok dicséretet, amelylyel mindenki bőven elhalmozta. Ugy el-elmélyedt néha a gondolataiba, amelyek talán az elvesztett szülői ház felé repültek, hogy még Csonka uram se tudta kedvre deríteni.

Már az utolsó hordókat szállították a partra, amidőn újabb látogatók érkeztek a hajóra, egy szálas termetű öreg úr a felesége s a leánya kíséretében, s miután mindent töviről hegyire megnéztek, nyájasan mondá az öreg úr Csonka Gergőnek:

— Megbocsásson, kérem, hogy enynyire tolakodók vagyunk, de el nem távozzhatunk Fiuméből addig, amig nem beszélünk a kapitány úrral is,

— Igen bizony, — tette hozzá kedveskedve a kisasszony — mit szólnának otthon, hogy Fiumében jártunk s még csak nem is láttuk a czethalászk híres kapitányát.

— Az már szent igaz, — válaszolá boldogan Csonka Gergő. — Megyek s megmondom neki a kisasszony üzenetét.

— Csonka uram hamarosan visszatért s a kapitány is vele jött, ki az idegenek láttára erősen összerezett.

— Gróf Pusztaházy János vagyok, — mondá edzett hangon az öreg úr, kezét a kapitány felé nyújtva — engedjen meg, ha háborgattuk, de a leányom az oka mindennek, aki önt okvetlenül látni akarta.

— Minderben szolgálatjukra álllok, — felelé akadozva a kapitány és sápadt arca elárulta, hogy milyen nagy lelki felindulás vett rajta erőt.

-- Fiam, Tivadar, édes gyermekem! — sikoltotta ebben a pillanatban a fekete ruhás nő s zokogva borult a czethalászk kapitányának a nyakába.

Csonka Gergő megilletődve nézte őket s csak ennyit mondott a sikol-

tásra oda siető Keszeg Andrásnak:

— Megtalálta az édes anya a fiát, a kit tizenkét esztendő óta nem látott.

Természetesen haragról többé szó sem lehetett. Az öreg Pusztaházy könnyezve bocsátott meg a megjavult fiúnak.

— Most már aztán, fiam, csak rendezzétek el valahogyan az ügyeteket, mert én haza vislek. Fogják mások a czethalakat, neked elég volt ebből a mesterségből ennyi.

— De mi se megyünk ám többé a Jeges tengerbe! — veté oda nevetve Csonka Gergő.

A gróti család még egy hetet töltött Fiúmében s aztán melegen elbúcsúzva a két komától, boldogan haza tértek az alföldi kastélyba, a Pusztaházyak ősi birtokára. A barátságot azonban Csonka Gergővel és Keszeg Andrással még most is fentartják s időnként meg is látogatják egymást.

Vége.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Lupi bácsi elbeszéléseiből

eddig megjelent számok:

1. A lángban álló majorház.
2. A sivatag gyöngye.
3. A czethalászok kapitánya.
4. Robinson Jancsi.
5. A kabylok szabadsághőse.
6. A Kilimandzsáró remetéje.
7. A Kalózkirály.
8. Az őserdők fia.
9. Matyi urfi kalandjai.
10. A pampák népe.
11. Két jó barát.
12. Az utolsó búr.
13. A gyémántkeresők.
14. Egy nap két néger fiú életéből.
15. Harcz és háború.

Egy-egy szám ára kötve 30 fill.

Diszes vászonkötésben 60 „

Kapható minden könyvkereskedésben